

TEHNOLOGIJA, INFORMATIKA I OBRAZOVANJE ZA DRUŠTVO UČENJA I ZNANJA

6. Međunarodni Simpozijum, Tehnički fakultet Čačak, 3–5. jun 2011.

TECHNOLOGY, INFORMATICS AND EDUCATION FOR LEARNING AND KNOWLEDGE SOCIETY

6th International Symposium, Technical Faculty Čačak, 3–5th June 2011.

UDK: 37.026

Originalni naučni rad

SAMOPROCENA OBRAZOVNIH POTREBA NASTAVNIKA

Snežana Babić-Kekez¹

Rezime: U radu se razmatra problem samoprocene obrazovnih potreba visokoškolskih nastavnika u cilju razvoja njihovih pedagoških kompetencija. Cilj istraživanja je da se samoprocenom utvrdi nivo obrazovnih potreba za pedagoško-didaktičkim i metodičkim sadržajima u odnosu na zvanje nastavnika, godine radnog staža u nastavi i u odnosu na to da li su tokom školovanja slušali nastavu pedagoške grupe predmeta. Rezultati ovog istraživanja, dobijeni samoprocenom, ukazuju na to da podjednake obrazovne potrebe za sadržajima pedagogije, didaktike i metodike imaju asistenti i docenti koji nemaju prethodna znanja pedagoške grupe predmeta, dok redovni profesori, koji poseduju ova znanja, imaju izražene obrazovne potrebe za sadržajima pedagogije i metodike.

Ključne reči: pedagoške kompetencije nastavnika, obrazovne potrebe, samoprocena.

SELF-ASSESSMENT OF EDUCATIONAL NEEDS OF TEACHER

Summary: This paper considers the problem of self-assessment of educational needs of university teachers in order to develop their pedagogical competences. The aim of this research was to determine the level of self-assessment of educational needs for the pedagogical, didactic and methodic contents in relation to the position of a teacher, years of experience in teaching and in relation to whether they have had classes of pedagogical group of subjects during schooling. Results of this research, obtained by self-assessment, indicating that equal educational needs for pedagogical, didactical and methodical contents have assistants and docents who have no prior knowledge of pedagogical group of subjects, while full professors who possess this knowledge, have emphasized educational needs for the pedagogical, didactic and methodic contents.

Key words: pedagogical competences of teachers, educational needs, self-assessment.

1. UVOD

Uvođenje savremenih pristupa, metoda, oblika i nastavnih sredstava u visokoškolsku nastavu, razvija kod studenata kreativnost i osećaj uspešnosti, doprinosi usvajanju trajnih znanja i razvoju sposobnosti za doživotno učenje i profesionalni razvoj. Novi načini i oblici

¹ Doc.dr Snežana Babić-Kekez, Tehnički fakultet „Mihajlo Pupin“, Zrenjanin, E-mail: snezanabk@gmail.com

nastavnog rada zahtevaju novu organizaciju rada, materijalnu podršku i pedagoško, didaktičko i metodičko osposobljavanje i usavršavanje nastavnika. Drugim rečima, savremeni pristup u organizaciji univerzitetske nastave, pretpostavlja osposobljavanja mladih nastavnika (asistenata i saradnika) i usavršavanje univerzitetskih nastavnika. Visok nivo naučne, istraživačke i profesionalne stručnosti ne znači uvek osposobljenost za uspešno izvođenje nastave. Prema B.Kalina (2004;55) razlikujemo, naime, znanje struke, znanje poučavanja te struke i umješnost (uspješnost) tog poučavanja. Nastavnik koji je aktivno uključen u razvoj svoje naučne discipline i kontinuirano usavršava svoje pedagoške veštine, odnosno razvija svoje stručne i naučne kompetencije, doprinosi unapređenju kvaliteta nastave (šire: Babić-Kekez,S;2008;146).Od nastavnika se očekuje da poseduje kompetencije predavača, naučnika i istraživača, ali i personalne kompetencije i interkulturalni senzibilitet. Kompleksnost tih zahteva nameće potrebu procenjivanja, odnosno samoprocenjivanja nivoa kompetentnosti i obrazovnog suficita ili deficita.

Za razliku od procene, koja dolazi spolja, od druge osobe, samoprocena je proces koji se odnosi na postavljanje pitanja samom sebi i davanje iskrenih odgovora. Ona je ujedno i najdelotvorniji način pokretanja promena u ponašanju, jer analiza dolazi iznutra, a ne iz nekog spoljnog izvora (šire: M.Ljubetić,2006). Kada vršimo samoprocenu svoje kompetentnosti činimo to unutar sebe, upoređujući željeno i stvarno i ukoliko postoji ravnoteža, javiće se osećaj zadovoljstva, uspešnosti ili kompetencije. Osećaj nezadovoljstva ili nekompetentnosti pri samoproceni otvoriće mogućnost traženja novih puteva za razvoj kompetencije, odnosno za zadovoljenje potreba kojih smo postali svesni. Pitanje koje se nameće kada govorimo o samoproceni je objektivnost dobijenih podataka, tendencija dobijanja socijalno poželjnih odgovora i teškoće sa prisećanjem sopstvenih doživljaja. U odnosu na navedene nedostatke, prednost samoprocene je što daje uvid u unutrašnje procese i deficite koji mogu biti objektivniji od rezultata spoljne procene, usled iskrenosti prema samom sebi. Na taj način se dobija realniji uvid od možda, postojećeg, formalnog, te podaci dobijeni samoprocenom mogu biti značajniji, pogotovo u sferi obrazovnih potreba pojedinca.

Pojam obrazovne potrebe determinisan je procesom obrazovanja. Razlike koje postoje tiču se shvatanja odnosa individualnih obrazovnih potreba i obrazovnih potreba društva i tiču se činjenice da se obrazovne potrebe prepliću sa ciljevima, planiranjem i programiranjem rada, organizovanjem, ostvarivanjem, evaluacijom i samoevaluacijom, odnosno sa svim relevantnim delovima obrazovnog procesa (šire:Babić-Kekez,S;2009). Tradicionalna shvatanja se odnose na istraživanja obrazovnih potreba pojedinca radi planiranja, programiranja i organizovanja obrazovnog procesa, odnosno radi utvrđivanja obrazovnog deficita, dok savremena shvatanja razvodnjavaju mit o obrazovnom deficitu govoreći da bi trebalo da o odnosu, ne samo sazajnih već i svih drugih ljudskih potreba, i obrazovnih potreba razmišljamo na tri nivoa. Istovremeno, ta tri nivoa su i tri načina razmatranja i dolaženja do obrazovnih potreba odraslih (Pejatović,A;1994;51). Uopšteno možemo reći da su obrazovne potrebe razlika između znanja koje pojedinac treba da ima i onih koje već poseduje i njihova specifičnost je što se odnose na mnogobrojne životne delatnosti, kao i činjenica da zadovoljenje jedne obrazovne potrebe stvara više novih, koje usmeravaju na aktivnost.

U ovom radu obrazovne potrebe istražujemo iz ugla samoprocene u cilju unapređivanja kompetencija visokoškolskog nastavnika.

2. UZORAK

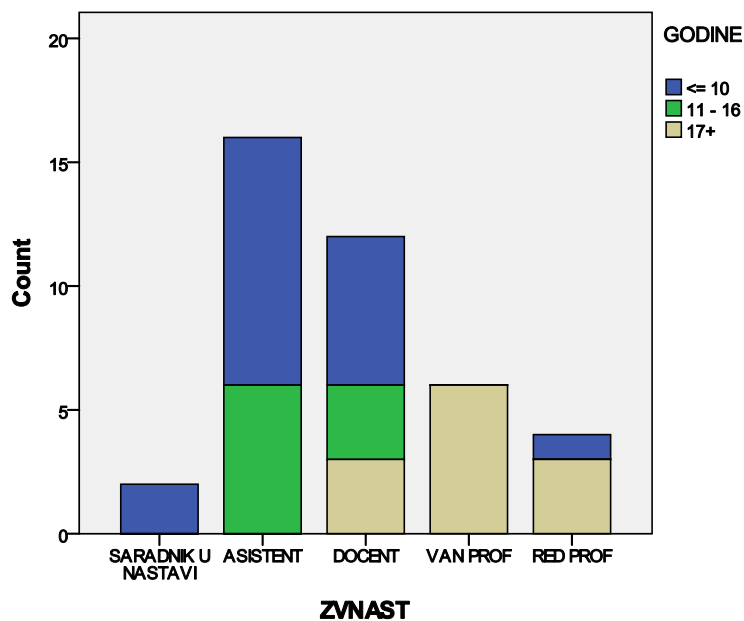
U istraživanju je primenjena deskriptivna metoda. Podaci su prikupljeni tehnikom anketiranja, anketa je kombinovanog tipa. Korišćen je instrument: Upitnik za asistente i saradnike u nastavi koji se sastoji od 7 varijabli. Za potrebe ovog rada obrađene su varijable: zvanje nastavnika, godine radnog staža, da li je tokom školovanja slušao sadržaje pedagoške grupe predmeta i samoprocena obrazovnih potreba za pedagoško-didaktičkim i metodičkim sadržajima. Uzorak čini 40 ispitanika, nastavnika Univerziteta u Novom Sadu.

Tabela 1: Struktura uzorka – zvanje nastavnika

<i>ZVNAŠT</i>				
	<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>	<i>Cumulative Percent</i>
<i>SARADNIK U NASTAVI</i>	2	5.0	5.0	5.0
<i>ASISTENT</i>	16	40.0	40.0	45.0
<i>DOCENT</i>	12	30.0	30.0	75.0
<i>VAN PROF</i>	6	15.0	15.0	90.0
<i>RED PROF</i>	4	10.0	10.0	100.0
<i>Total</i>	40	100.0	100.0	

Tabela 2: Struktura uzorka – godine radnog staža nastavnika

<i>GODINE (Binned)</i>				
	<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>	<i>Cumulative Percent</i>
<i>Valid <= 10</i>	19	47.5	47.5	47.5
<i>11 - 16</i>	9	22.5	22.5	70.0
<i>17+</i>	12	30.0	30.0	100.0
<i>Total</i>	40	100.0	100.0	

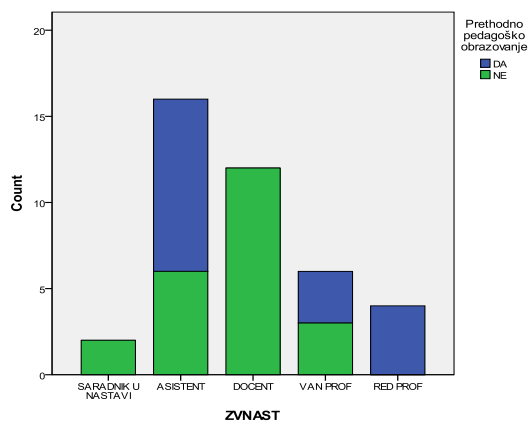

Slika 1: Struktura uzorka – zvanja nastavnika i godine radnog staža

Tabela 3: Struktura uzorka – da li su tokom školovanja slušali nastavu pedagoške grupe predmeta

Frequencies

<i>DALINAST</i>		<i>N</i>
<i>UKUPNO</i>	<i>DA</i>	17
	<i>NE</i>	23
	<i>Total</i>	40

Slika 2: Struktura uzorka – zvanja nastavnika i prethodno pedagoško obrazovanje

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Samoprocenu obrazovnih potreba za pedagoško-didaktičkim i metodičkim sadržajima ispitanici su vršili rangiranjem po važnosti ponuđenih obrazovnih sadržaja, tako da je rang 1 najznačajnija vrednost, a rang 10 najmanje značajna. Dobijeni statistički podaci ukazuju na to da su obrazovne potrebe najizraženiji u tri grupe sadržaja, i to: metodika aritmetička sredina $\bar{x}=4.67$ i standardna devijacija $\delta=2.454$, didaktika $\bar{x}=5.23$ i $\delta=3.109$ i pedagogija $\bar{x}=5.23$ i $\delta=3.270$ (tabela br.5).

Tabela 5: Aritmetička sredina i standardna devijacija procenjenih obrazovnih potreba za pedagoškim sadržajima

<i>Descriptive Statistics</i>					
	<i>N</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
PEDAGOGIJA	40	1	10	5.23	3.270
DIDAKTIKA	40	1	9	5.23	3.109
NASTAVAFAKT	40	1	10	4.57	2.521
NASTMETODE	40	1	10	5.33	3.108
METODIKA	40	1	10	4.67	2.454
VREDNOVANJE	40	1	10	4.43	2.678
PEDPSIHO	40	1	10	6.60	2.898
UCMOTIVRAD	40	1	10	5.48	2.855
UCTRANSFER	40	1	10	6.50	3.047
UCENJEUC	40	1	10	6.75	3.256
Valid N (listwise)	40				

Tabela 6: Frekvencija rangova sadržaja pedagogije

PEDAGOGIJA				
	<i>Freque ncy</i>	<i>Perce nt</i>	<i>Valid Percent</i>	<i>Cumulati ve Percent</i>
Val id	10	25.0	25.0	25.0
2	5	12.5	12.5	37.5
5	1	2.5	2.5	40.0
6	7	17.5	17.5	57.5
7	3	7.5	7.5	65.0
8	8	20.0	20.0	85.0
9	3	7.5	7.5	92.5
10	3	7.5	7.5	100.0
Tot	40	100.0	100.0	

Rezultati prikazani u tabeli br.6 ukazuju da je najveći broj ispitanika (37,5%) sadržaje pedagogije rangiralo kao najvažnije (rang 1 i 2).

Tabela 7: Frekvencija rangova sadržaja didaktike

DIDAKTIKA

		<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>	<i>Cumulative Percent</i>
<i>Valid</i>	1	5	12.5	12.5	12.5
	2	10	25.0	25.0	37.5
	3	1	2.5	2.5	40.0
	5	4	10.0	10.0	50.0
	6	1	2.5	2.5	52.5
	7	6	15.0	15.0	67.5
	8	4	10.0	10.0	77.5
	9	9	22.5	22.5	100.0
	<i>Total</i>	40	100.0	100.0	

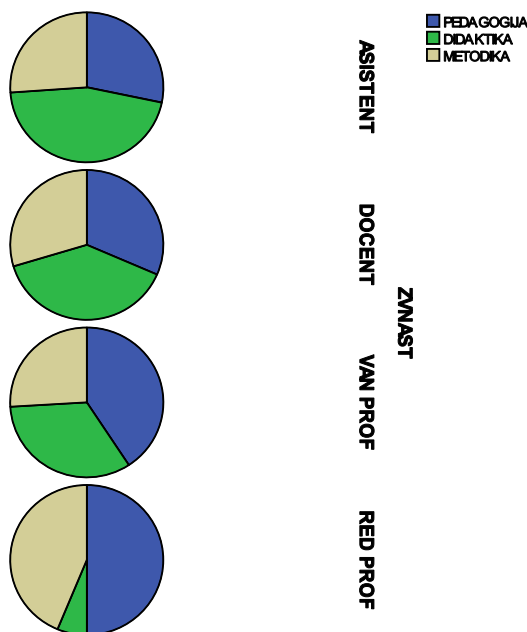
U tabeli br.7 sadržaji didaktike imaju istovetnu frekvenciju u rang 2 i rang 9 po važnosti, s obzorom na to da saradnici u nastavi i asistenti smatraju (samoprocenom) da su im ta znanja izuzetno važna, dok ispitanici iz grupe redovnih profesora smatraju da sadržaji didaktike nisu važni za njih.

Tabela 8: Frekvencija rangova sadržaja metodike

METODIKA

		<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>	<i>Cumulative Percent</i>
<i>Valid</i>	1	1	2.5	2.5	2.5
	2	9	22.5	22.5	25.0
	3	5	12.5	12.5	37.5
	4	6	15.0	15.0	52.5
	5	8	20.0	20.0	72.5
	7	4	10.0	10.0	82.5
	8	3	7.5	7.5	90.0
	9	3	7.5	7.5	97.5
	10	1	2.5	2.5	100.0
	<i>Total</i>	40	100.0	100.0	

Sadržaje metodike (prikazane u tabeli br.8) kao izuzetno važne rangirala je četvrtina ispitanika (rang 2), dok je po jedan ispitanik (asistent i docent) sadržaj metodike svrstao u rangove 1 i 10.

44

Slika 3: Samoprocena obrazovnih potreba za sadržajima pedagogije, didaktike i metodike u odnosu na zvanje nastavnika

Rezultati prikazani slikom 3 ukazuju na to da sa zvanjem nastavnika i godinama radnog staža raste potreba za obrazovnim sadržajima pedagogije i metodike, odnosno za novim teorijskim sadržajima i novim načinima njihove primene u neposrednom nastavnom radu.

4. ZAKLJUČAK

Savremeni pristup u organizaciji univerzitetske nastave pretpostavlja osposobljavanja mladih nastavnika (asistenata i saradnika) i usavršavanje univerzitetskih nastavnika za uvođenje novih pristupa, metoda, oblika i nastavnih sredstava u visokoškolsku nastavu. Nastavnik koji je aktivno uključen u razvoj svoje naučne discipline i kontinuirano usavršava svoje pedagoške veštine, odnosno razvija svoje stručne i naučne kompetencije, doprinosi unapređenju kvaliteta nastave, te se od nastavnika se očekuje da poseduje kompetencije predavača, naučnika i istraživača. Istraživanjem, koje je sprovedeno na dva fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, utvrđene su postupkom samoprocene, obrazovne potrebe visokoškolskih nastavnika: asistenata, docenta, vanrednih i redovnih profesora, sa različitim godinama radnog iskustva u nastavi. Statističkom obradom podataka utvrđeno je da obrazovne potrebe postoje, bez obzira na zvanje nastavnika, kao i to da sa zvanjem nastavnika i godinama radnog staža raste potreba za obrazovnim sadržajima pedagogije i metodike, dok opada za sadržajima didaktike. Dobijeni rezultati su smernica za programiranje rada na stručnom usavršavanju nastavnika u cilju razvoja njihovih pedagoških kompetencija i osiguranju kvaliteta nastave.

5. LITERATURA

- [1] Babić-Kekez,S.: *Obrazovne potrebe u funkciji razvoja kompetencija za odgovornim roditeljstvom*, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Vršac, 2009.
- [2] Babić-Kekez,S.: *“The development of university teachers’ competencies in order to insure the teaching quality“*, International Symposium Research and Education in Innovation Era, Ministry of Education and research, University Aurel Vlaicu, Arad, Educatia Plus, Anul VI.Nr.1. (9) 2009.
- [3] *Babić-Kekez,S.: Kompetencije visokoškolskog nastavnika*, Zbornik 14.naučno- stručni skup Trend: FTN; Novi Sad, str.144-149.
- [4] Babić-Kekez,S: *Obrazovne potrebe visokoškolskih nastavnika*, u: Zbornik 17.naučno- stručni skup Trend: FTN; Novi Sad, 2011
- [5] Despotović, M.: *Igra potreba – andragoške varijacije*, Institut za pedagogiju i andragogiju, Beograd, 2000.
- [6] Kalina,B: *O nastavničkoj kompetenciji sveučilišnih nastavnika*, Metodički ogledi, br.11, Zagreb, 2004.
- [7] Pejatović,A: *Vrednosne orijentacije i obrazovne potrebe odraslih*, Institut za pedagogiju i andragogiju, Beograd, 1994.